

Cementiri dels Moros

Gaià

Ubicació

Comarca: Bages
Lloc/Adreça: Prop de la masia de Vilagaià, al sector sud-oest del terme de Gaià
Emplaçament
Alçada: Des de cal Tiquet, camí direcció est uns 500 m
399

Coordenades:

Latitud: 41.90372
Longitud: 1.90387
UTM Est (X): 409084
UTM Nord (Y): 4639667

Classificació

Número de fitxa 08090-339
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Jaciment arqueològic
Estil / època: Ibèric Romà Medieval
Segle VaC-XIdC
Estat de conservació Regular
Notes de conservació: Estat del jaciment desconegut, probablement força arrasat
Protecció Inexistent
Número inventari CCAA 14215
Generalitat i altres inventaris
Accés Fàcil
Ús actual: Productiu
Titularitat Privada
Titular: 08089A001000510000YJ
Fitxes associades:
[Mas Vilagaià \(jaciment\)](#)
Autoria de la fitxa Jordi Piñero Subirana

Descripció

Jaciment arqueològic d'època medieval, ibèrica i romana que, en ubicacions pròximes, conté elements que possiblement no tenen una relació molt directa. D'una banda, entorn de la dècada de 1960 l'aleshores masover de Vilagaià va practicar algunes excavacions pel seu compte a la zona i va desenterrar-hi unes cinc tombes, sembla que en forma de cistes. Concretament, era uns pocs metres al sud d'on passa el camí, i encara ara hi ha visible una d'aquestes possibles cistes vora el camí (coordenades UTM 409033;4639754). D'aquí vindria el topònim amb què és conegut el lloc: Cementiri dels Moros.

D'altra banda, l'any 2002 membres de la Universitat Autònoma de Barcelona van realitzar una prospecció arqueològica en el camp que hi ha uns 40 metres al sud d'on van sorgir les tombes. En aquell moment era ocupat per una vinya i hi van recollir material arqueològic d'època ibèrica i romana. Entre d'altres, un fragment de ceràmica de vernís negre i ceràmica comuna de cuita reductora de tradició ibèrica, però també ceràmiques d'època imperial. També s'hi va recollir material constructiu romà. Una altra part eren ceràmiques d'època baixmedieval i moderna (segles XIV-XIX), incloent-hi una fragment de verd i manganès.

En definitiva, sembla que en aquest punt hi hauria un petit nucli ibero-romà, el qual ben segur que havia de tenir una vinculació amb una vil·la romana força destacada que, amb tota probabilitat, estaria situada on ara hi ha el mas Vilagaià; és a dir, uns 200 m al sud-est. Tal vegada es tractaria d'un nucli auxiliar de la vil·la o bé d'un petit assentament de tradició ibèrica anterior a la vil·la. En realitat, cal dir que les restes arqueològiques d'època antiga es troben escampades en una àrea força àmplia, d'uns 200 m, propera al mas Vilagaià. Per això, més aviat caldria considerar que es tracta d'un sol jaciment amb diferents nuclis al seu entorn, a part de la necròpolis de cistes ja esmentada.

Observacions:

Informació facilitada per Ramon M. Vila

Història

Són diversos els indicis que ens porten a pensar que l'actual mas Vilagaià s'assenta sobre una anterior vil·la romana, i que probablement era una vil·la important. En primer lloc el mateix nom de Vilagaià, documentat ja al segle XIII. Podria ser una derivació de vil·la o bé de vilar. En segon lloc el seu bon emplaçament, en un indret que domina el pas d'un camí probablement ja antic (l'actual carretera de Prats de Lluçanès) i que vertebrava els principals nuclis del sector sud-est del municipi de Gaià, incloent-hi el castell i l'església parroquial. També hi passava molt a prop l'anomenat camí Saliner, perquè enllaçava Cardona i Vic en un itinerari per on es transportava la sal de Cardona. De fet, la cruïlla entre aquests dos camins devia trobar-se molt a prop de Vilagaià. Però el fet determinant és que Josep M. Badia ha recollit superficialment una bona quantitat de material arqueològic d'època romana en els camps que es troben situats als encontorns de la masia.

Segons dades recopilades també per Josep M. Badia, el mas ja existia al segle XIII. Concretament, en un pergami de 1262 apareix ja amb el mateix nom de "Vilagaya". Segons Badia, podria ser un cas similar al de Vilaramó; és a dir, un vilar o vila consistent en una agrupació de petits masos. A més, tenia un molí fariner a la riera de Gaià, anomenat de Vilagaià i, ja posteriorment, conegut com el Molinot. Per les restes conservades, aquest molí es podria situar al segle XIV (BADIA, 2016: 61), tot i que no se'n coneixen notícies documentals fins el 1611.

Superada la crisi baix-medieval, durant els segles XVI i XVII Vilagaià devia anar absorbint masos ròncs i altres propietats. Així, segons un capbreu del castell de Gaià del 1692-93, Vilagaià posseïa quatre masos secundaris: Badia, la Sala, la Roca i la Rierola. El propietari era Jaume Vilomara, tal vegada de la ciutat de Manresa. Cal destacar que n'era el senyor directe; és a dir, que no tenia cap altre senyor per damunt seu i cobrava tots els censos d'aquests masos. En aquesta època Vilagaià ja era clarament una de les principals heretats del terme. Al segle XVIII Vilagaià es va consolidar com la propietat més gran del terme. El seu propietari aconseguí un títol nobiliari i va adoptar com a identificació de la baronia el mas més gran dels cinc que posseïa; és a dir, Vilagaià. Al final d'aquest segle el Baró de Vilagaià va impulsar un gran nombre d'establiments pagesos en terres de la seva propietat, els quals van donar lloc als nuclis del Carrer del Pla del Forn i de Galera. Els seus descendents van passar a residir de Girona a Barcelona i han continuat amb la possessió del mas i del títol de Baró fins a l'actualitat.

Pel que fa a les recerques arqueològiques en aquesta zona, la primera troballa que cal referir és una excavació que pels volts de la dècada de 1960 va fer l'aleshores masover de Vilagaià, quan va desenterrar unes cinc cistes probablement medievals al lloc conegut com Cementiri dels Moros. Posteriorment, Josep M. Badia ha recollit de manera superficial en aquest entorn abundant ceràmica i material arqueològic. D'altra banda, l'any 2002 es va realitzar una campanya de prospecció en diversos municipis del Bages dins el projecte "Prospeccions als Monistrols del Bages". L'objectiu era poder aclarir l'origen del topònim Monistrol i verificar si es tractaven inicialment de punts de vigilància d'època islàmica. El director fou Ramon Martí, de la Universitat Autònoma de Barcelona. Va ser en aquesta campanya quan es va singularitzar el jaciment conegut com Cementiri dels Moros i s'hi van recollir diferents fragments de ceràmica de diverses èpoques, sobretot ibero-romana.

Bibliografia

BADIA, Josep M (2016). "Història", Gaià, t'estimo. Reviu Gaià, Grup de Recerca, Gaià, p. 51, 59, 60, 61.
MARTÍ, Ramon (2002). Prospeccions als Monistrols del Bages; Memòria inèdita del projecte (consultable a l'Arxiu del Servei d'Arqueologia i Paleontologia de la Generalitat de Catalunya, núm. Reg. 5028).

